

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.16.2024.9383>

**ეროვნულ და ანტიეროვნულ ძალთა
დაპირისპირება ქართველთა შორის
1924 წლის აჯანყების მზადების პერიოდში**

**The Confrontation Between National and
Anti-National Forces in Georgian Studies
during the Preparations for the 1924 Uprising**

იამზე ვაშაკიძე

კავკასიის უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი

Iamze Vashakidze
University of Caucasus
Georgia, Tbilisi

აბსტრაქტი

სტატიაში განხილულია რუსული პოლიტიკის მსახურთა თავდასხმები ქართული მეცნიერების წარმომადგენლებზე 1924 წლის ცნობილი აგვისტოს აჯანყების მზადების პერიოდში. დაპირისპირებამ ეროვნულ და ანტიეროვნულ ძალთა შორის განსაკუთრებით მწვავე ხასიათი მიიღო ინტელექტუალურ ველში, კერძოდ:

1. ხელისუფლების პოზიციის საპირისპიროდ, ვლინდება მოწინავე ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენელთა ერთსულოვნება დამოუკიდებელი, პოლიტიკური გავლენებისგან თავისუფალი ქართველოლოგიური კვლევის განვითარებაში – ორიენტირება ისეთ აქტუალურ საკითხებზე, როგორიცაა:

- ქართულ სიძველეთა შესწავლის ფართო საერთაშორისო სამეცნიერო ველში გატანა;

- უცხოელ / ამერიკელ / მეცნიერთა დაინტერესება-მოზიდვა არქეოლოგიური გათხრების ჩასატარებლად ისტორიული მნიშვნელობის მქონე ადგილებში (მცხეთასა და ნაქალაქევში);

- ზრუნვა ქართული უნივერსიტეტის გაძლიერებისათვის – ეროვნულად განწყობილ პროფესორთა შემოკრებისათვის ქართულ უნივერსიტეტში.

2. ქართული მეცნიერების წინააღმდეგ საბჭოთა ხელისუფლების დასაყრდენია მეცნიერებათა აკადემია, კერძოდ, მისი ავტორიტეტული წარმომადგენელი, წარმოშობით ქართველი მეცნიერი ნიკო მარი, რომლის საპროტესტო გამოსვლის შედეგად ჩაიშალა ამერიკელ არქეოლოგთა ექსპედიცია მცხეთასა და ნაქალაქევში.

3. მეცნიერებათა აკადემიისა და საბჭოთა ხელისუფლების ინტერესთა სრულ თანხვედრას მოწმობს 1924 წლის პრესაში „ჩვენის“ ფსევდონიმით გამოქვეყნებული სტატია, რომელშიც აისახა საბჭოთა ხელისუფლების პოზიციის რამდენიმე ასპექტი:

- აშკარაომისგამოცხადებაეროვნულიმეცნიერებისწარმომადგენელთა წინააღმდეგ;

- მხარდაჭერა ბოლშევიკური იდეოლოგიის სამსახურში მყოფი მეცნიერისა;

- საბჭოთა იდეოლოგია არჩევანს არ უტოვებს განსაკუთრებული ნიჭით გამორჩეულ პიროვნებებს, რომლებიც, ნებით თუ უნებურად, სახელისუფლებო მანქანის ნაწილად არიან ქცეული.

4. უნივერსიტეტის პროფესორები იღებენ გამოწვევას ქართული მეცნიერებისათვის ბრძოლაში; ივანე ჯავახიშვილმა ტფილისის უნივერსიტეტის გამგეობის სახელით მომზადებულ საპასუხო წერილში ამხილა როგორც ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებებისადმი მტრულად განწყობილი მეცნიერი – ნიკო მარი, ისე მისი პოლიტიკური მხარდამჭერი ხელისუფლება, რომელმაც მომდევნო წლებში უფრო გაამძაფრა ბრძოლა ქართული უნივერსიტეტისა და ეროვნულად განწყობილი პროფესურის წინააღმდეგ.

კვლევის შედეგად მიღებული დასკვნები, ვფიქრობთ, გარკვეულ დახმარებას გაუწევს საბჭოთა ქართველოლოგიაში მომუშავე დარგის სპეციალისტებსა და დაინტერესებულ პირებს.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიზებული ქართველოლოგია, საბჭოთა იდეოლოგია, ნიკო მარისა და ივანე ჯავახიშვილის ურთიერთობა.

ABSTRACT

This article examines the attacks by agents of Russian policy against representatives of Georgian scholarship during the preparations for the well-known August 1924 uprising. The confrontation between national and anti-national forces was particularly acute within the intellectual sphere, specifically:

1. In opposition to the official authorities, members of the leading Georgian intelligentsia demonstrated unity in advancing independent Georgian studies free from political influence, focusing on key issues such as:

- Promoting research on Georgian antiquities within a broad international scientific framework;

- Attracting foreign, especially American, scholars to conduct archaeological excavations at historically significant sites, such as Mtskheta and Nakalakhevi; Strengthening Georgian universities by recruiting nationally minded professors.

2. The Soviet authorities relied on the Academy of Sciences to counter Georgian scholarship, notably through the influential Georgian scientist N. Mari, whose protest

led to the cancellation of the American archaeological expedition at Mtskheta and Nakalakhevi.

3. The complete alignment of the Academy of Sciences with Soviet authorities is evidenced by a 1924 article published under the pseudonym “Chvenis” (“Ours”) in the press, which reflected several aspects of the Soviet position:

- Open hostility toward representatives of national scholarship;
- Support for scholars serving Bolshevik ideological interests.
- Soviet ideology left no choice for individuals of exceptional talent, who, willingly or unwillingly, became part of the state apparatus.

4. University professors accepted the challenge of defending Georgian scholarship. In a response prepared on behalf of the Tbilisi University administration, Ivane Javakhishvili exposed both the scholar Niko Mari, hostile to Georgian cultural and educational initiatives, and his political supporters in the authorities, who in subsequent years intensified the struggle against Tbilisi University and the nationally minded faculty.

The conclusions drawn from this research, we believe, will provide valuable insight for specialists and interested parties working in the field of Soviet Georgian studies.

Keywords: Politicized Kartvelianology, Soviet ideology, the relationship between Niko Mari and Ivane Javakhishvili.

შესავალი

ცნობილია, რომ ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში მიმდინარე მოვლენები გარკვეულ გავლენას ახდენს მეცნიერებისა და კულტურის მდგომარეობაზე; ამ თვალსაზრისით, საყურადღებოა ქართველოლოგიაში შექმნილი ვითარება XX საუკუნის 20-იანი წლების საქართველოს უაღრესად დაძაბულ პერიოდში, როდესაც, რუსული მპერიული წნეხის საპირისპიროდ, დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მებრძოლი ეროვნული ძალები ემზადებოდნენ 1924 წლის აჯანყებისათვის.

ჩვენი მიზანია იმ დაპირისპირების წარმოჩენა, რომელმაც, აღნიშნული პოლიტიკური ვითარების შესაბამისად, თავი იჩინა ინტელექტუალურ ველში; როგორც ირკვევა, ხელისუფლების მხრიდან 1924 წლის აჯანყების მონაწილეთა პოლიტიკური ანგარიშსწორების ადეკვატური იყო ამავე პერიოდის სამეცნიერო სფეროში არსებული ვითარებაც – ხელისუფლების აგრესიული დამოკიდებულება ქართველ მეცნიერებთან, რის საფუძველზეც პირობები მომზადდა სამომავლოდ მათი დევნა-შევიწროებისათვის.

კვლევის პროცესში ჩვენი მთავარი დასაყრდენი იყო ჩემი და პროფ. ტ. ფუტყარაძის თანაავტორობით მომზადებული წიგნი „ქართველოლოგიის ორგვარი დაგეგმა 1917-1935 წლებში“ (2011), რომელშიც რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის წარმომადგენლის – ნიკო მარისა და ქართული

უნივერსიტეტის დამაარსებლის – ივანე ჯავახიშვილის დაპირისპირების ფონზე ასახულია იმპერიული ძალებისა და ეროვნული ტენდენციების მატარებელი ქართული მეცნიერების ურთიერთშეუთავსებლობა. უშუალოდ 1924 წლის აჯანყებაში მონაწილე და მათ წინააღმდეგ მიმართული სახელისუფლებო ძალების დამოკიდებულების წარმოსაჩენად შევარჩიეთ პროფესორების: ვ. გურულის, მ. ვაჩნაძის და ლ. ჯიქიას ნაშრომები.

მეთოდები

კვლევის პროცესში ძირითადად გამოვიყენეთ საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრსა და საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალურ არქივში (სუიკა) დაცული დოკუმენტები, ასევე – საგაზეთო პუბლიკაციები; გავეცანით შესაბამის სამეცნიერო ლიტერატურას. საარქივო კვლევისა და სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებულ პოზიციათა შედარება-შეპირისპირების საფუძველზე შევიმუშავეთ ნაშრომის დასკვნითი დებულებები.

მსჯელობა

ქართველ მეცნიერთა მიმართ საბჭოთა ხელისუფალთა დამოკიდებულებაზე ზოგადად წარმოდგენას გვიქმნის სშსსა-ში დაცული ცნობა: ს. ორჯონიკიძის შეფასებით, „ქართველი ინტელიგენტი ჯერჯერობით მათი [საბჭოთა ხელისუფლების] ინტერესების გამტარებელი არ იყო (სშსსა (III), ფონდი №14, აღწერა 2, საქმე 41, ფურცელი 59; დამოწმ. ჯიქია 2012: 40); რუსეთ-საქართველოს ომის დროს უნივერსიტეტის პროფესორისა და სტუდენტების პოზიციის გამო დაისვა კიდეც უნივერსიტეტის დახურვისა თუ „ძირფესვიანი“ „წმენდის“ საკითხი (იქვე).

1924 წელს მცხეთის არქეოლოგიურ გათხრებთან დაკავშირებული დოკუმენტების შესწავლის საფუძველზე გამოიკვეთა აღნიშნული პერიოდის ქართველოლოგიური მუშაობისთვის დამახასიათებელი ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო ფაქტორი: ერთი მხრივ – საბჭოთა რეჟიმის ბრძოლა დამოუკიდებელი, პოლიტიკური გავლენებისგან თავისუფალი ქართველოლოგიური კვლევების წინააღმდეგ, ხოლო მეორე მხრივ – ქართული მეცნიერების განვითარებაზე ორიენტირებულ ეროვნულ ძალთა ერთსულოვნება და საპასუხო რეაქცია.

როგორც ცნობილია, ზაჰესის მშენებლობის გამო (1923 წლიდან) გაჩნდა ისტორიული ტერიტორიის წყლით დაფარვის საშიშროება; მკვლევრისა და პოლიტიკოსის – ზ. ავალიშვილის ივ. ჯავახიშვილისადმი 1924 წლის 16 თებერვალს პარიზიდან მოწერილი წერილი ცხადყოფს ემიგრაციაში მყოფ ეროვნულ ძალთა აქტიურ დაინტერესებას მშობლიური ქვეყნის კულტურისა და მეცნიერების თანამედროვე სტანდარტებით განვითარების საქმეში; ზ. ავალიშვილის მიზანი იყო „საქართველოს სიძველეთა გამოკვლევის“ საერთაშორისო სამეცნიერო ველში გატანა, კერძოდ, ამერიკელ არქეოლოგთა ჩამოყვანა საქართველოში, რისთვისაც დაკავშირებოდა ნაქალაქევში საარქეოლოგიო მუშაობის მოსურნე პირს, დაახლოებულს პენსილვანიის (ამერიკა) უნივერსიტეტთან, ცნობილს

„თავისი საარქეოლოგიო მუშაობით მესოპოტამიაში, ეგვიპტეში და პალესტინაში“ (ჯავახიშვილის ფონდი №1588)¹.

ივ. ჯავახიშვილისა და ზ. ავალიშვილის მიმოწერა აშკარად მოწმობს მოწინავე ინტელიგენციის ზრუნვას ემიგრაციაში მყოფ მკვლევართა შემოკრებისათვის ქართულ უნივერსიტეტში: ივ. ჯავახიშვილის 1924 წლის 30 აპრილის წერილის პასუხად გამოგზავნილ 20 მაისის წერილში ზ. ავალიშვილი მადლობას სწირავს ივ. ჯავახიშვილსა და შ. ნუცუბიძეს, რომ ზრუნავენ მისი საქართველოში დაბრუნებისა და უნივერსიტეტში დასაქმებისათვის, თუმცა ამას შეუძლებლად მიიჩნევს ამერიკელთა ექსპედიციის საკითხის გარკვევამდე (ჯავახიშვილის ფონდი №1589).

ზ. ავალიშვილისათვის აშკარაა საბჭოთა იმპერიის შინაური ატმოსფერო, რომ ამერიკელ არქეოლოგთა ექსპედიციის ნებართვისათვის „მოსკოვის მთავრობის თანხმობაზე“, შესაძლოა, უარყოფითად ემოქმედა რუსეთის აკადემიის დასკვნას. მართლაც, პრესაში ინფორმაციის გახმაურებისთანავე, დაიბეჭდა მეცნიერებათა აკადემიის მატერიალური კულტურის ისტორიის ინსტიტუტის დირექტორის – აკად. ნ. მარის საპროტესტო განცხადება (ჯავახიშვილის ფონდი №2988), რომლის საფუძველზეც აღნიშნული ექსპედიცია ჩაიშალა. წარმოვადგენთ საპროტესტო განცხადების ტექსტს ჩვენი თარგმანით²:

РСФСР

Нар.Ком.Просв.

К главнауку Наркомпроса

Росс. Акад.

Инст. Мат. Культуры

Ленинград

9/IV-24; N 1241

Совет Российской Академии Истории Материальной Культуры, осведомившись из хроники Тифлисской газеты “Заря Востока” /25 марта 1924г. N 534/ о том, что в Грузии, Союзной Республике, СНК по докладу НКпроса удовлетворил ходатайство “Пенсильванского /Америка/ университета о разрешении на производство научной исследовании в Накалакеве и Мцхете”, не может не выразить своего глубокого сожаления, что из-за неурегулированности взаимоотношений научных учреждений и организаций союзных республик передать исследованием таких ответственных в археологическом отношении пунктов, как Мцхета и Накалакеви /Археополис/ американцам, 167

абсолютно неизвестном по знаниям кавказоведных и яфетодологическим, представляется более целесообразным, чем доступ соответственных тем же заданиям научных сил из Союзной России.

¹ აღნიშნულ წერილს დართული შენიშვნიდან (P.S.) ირკვევა, ზ. ავალიშვილს, ასევე გარკვეული პირები დაეინტერესებია ახლად აღმოჩენილი პალიმფსესტებით და უნივერსიტეტს სთავაზობდა ფინანსური დახმარების შესაძლებლობას ტექსტების აღსადგენად (წაკითხვა, დამუშავება) და Fac-Simile-ებით დასაბეჭდად, ივ. ჯავახიშვილის „ქართული პალეოგრაფია“ გამოიცა 1926 წელს, მეორე შევსებული რედაქცია - 1949 წელს - ი.ვ.).

² ხაზგასმა ჩვენია - ი. ვ.

Мне лично хотелось бы верить, что это не вполне точное
сообщение, насколько это невероятно варварское предприятие.

Председатель Академии /

Управляющий делами /

რსფსრ³

რუსეთის აკადემიის განათლების სახკომის თავ-რეს

მატერ. კულტ. ინსტიტუტი

ლენინგრადი

9/IV-24; N 1241

რუსეთის აკადემიის მატერიალური კულტურის ისტორიის საბჭომ თბილისურ გაზეთ „ზარია ვოსტოკას“ /25 მარტი, 1924 წ. N 534/ ქრონიკიდან შეიტყო, რომ საქართველოში, საკავშირო რესპუბლიკაში, საბჭოთა სახალხო კომისარიატმა, განათლების სახალხო კომისარიატის მოხსენების საფუძველზე, დააკმაყოფილა პენსილვანიის /ამერიკა/ უნივერსიტეტის შუამდგომლობა ნაქალაქევსა და მცხეთაში სამეცნიერო გამოკვლევების ჩატარების ნებართვაზე. აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით, საბჭოს არ შეუძლია არ გამოხატოს თავისი ღრმა სინანული, რომ საბჭოთა რესპუბლიკების სამეცნიერო დაწესებულებათა და ორგანიზაციათა ურთიერთობის მოუწესრიგებლობის გამო, არქეოლოგიური თვალსაზრისით საპასუხისმგებლო პუნქტების – მცხეთისა და ნაქალაქევის /არქეოპოლისი/ – კვლევა კავკასიათმცოდნეთა და იაფეტიდოლოგთათვის სრულიად უცნობი ამერიკელებისათვის უფრო მიზანშეწონილად ითვლება, ვიდრე საბჭოთა რუსეთის ამავე ამოცანების მქონე სამეცნიერო ძალათვის.

მე პირადად მინდა მჯეროდეს, რომ ეს მთლად ზუსტი ცნობა არ არის, რამდენადაც დაუჯერებლად ბარბაროსული ღონისძიებაა.

აკადემიის თავმჯდომარე /

საქმეთა მმართველი /

განცხადებიდან ჩანს, რომ ნ. მარმა „თავისი საზოგადოებრივი მდგომარეობა და პოლიტიკური გავლენა... გამოიყენა და მცხეთისა და ნაქალაქევის არქეოლოგიური გათხრების საკითხი თბილისის უნივერსიტეტის მიმართ პოლიტიკური დაპირისპირების თემად აქცია“ (ფუტკარაძე... 2011: 156).

სამეცნიერო ძალთა ერთგვარ გადანაწილებას მოწმობს ნ. მარისა და ივ. ჯავახიშვილის პირადი მიმოწერა: ნ. მარის 1901 წლის 25 ნოემბრისა და 1902 წლის 4 იანვრის წერილებში იგრძნობამისი აღშფოთება ივ. ჯავახიშვილის პეტერბურგის უნივერსიტეტში მოღვაწეობისას შექმნილი ისტორიულ-სამართლებრივი ნაშრომით – „საქართველოს შეერთება რუსეთთან“ (1901) – ავტორის „შეუწინებელი სტრიქონების“ გამო, რომლებსაც ივ. ჯავახიშვილის მოწონება დაემსახურებინა (მარი... 1996: 20-21, 14). შესაძლოა, ამ ფაქტმა გარკვეულწილად იმოქმედა კიდევ მოგვიანებით მცხეთის არქეოლოგიურ გათხრებთან დაკავშირებულ მოვლენებზე.

³ რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკა.

უდავოდ გასათვალისწინებელია, რომ 1924 წლის საპროტესტო განცხადება იყო მეცნიერებათა აკადემიის სახელით ნ. მარის მორიგი ამხედრება ქართველ მეცნიერთა წინააღმდეგ; ამას წინ უძღოდა არანაკლებ მძაფრი 1917 და 1923 წლების მოვლენები, კერძოდ: ნ. მარის მოხსენება ქართული უნივერსიტეტის დაარსების წინააღმდეგ 1917 წლის სექტემბერ-ოქტომბერში პეტროგრადში გამართულ უმაღლეს სასწავლებელთა რეფორმების კომისიის სხდომაზე, ასევე – საპროტესტო განცხადება 1923 წელს რუსეთის საცავებში არსებული ქართული ხელნაწერებისა და სიმღველების საქართველოსთვის გადმოცემასთან დაკავშირებით (ფუტკარაძე... 2011: 17-21, 145).

ბუნებრივია, ნიკო მარის ქმედება უპასუხოდ არ დარჩენილა: მისი ანტისაუნივერსიტეტო მოხენება ივანე ჯავახიშვილმა გააკრიტიკა უნივერსიტეტის დაარსების 4 წლისთავისადმი მიძღვნილ ნაშრომში 1922 წელს; ასევე, ქართული ხელნაწერების სამშობლოში დაბრუნების პროცესის დაბრკოლების გამო, უნივერსიტეტმა ნ. მართან შეწყვიტა ყოველგვარი ურთიერთობა; ანალოგიურად, ამერიკელთა ექსპედიციის ჩაშლის შემდეგ ნ. მარს უარი ეთქვა უნივერსიტეტში ლექციის წაკითხვაზე (ფუტკარაძე... 2011: 24-30; 142-142; 172-177).

მეცნიერებათა აკადემიისა და საბჭოთა ხელისუფლების ინტერესთა სრულ თანხვედრაზე მეტყველებს 1924 წლის 2 ივლისის „ზარია ვოსტოკას“ და „კომუნისტი“ ჩვენის ფსევდონიმით დაბეჭდილი წერილი სათაურით – „პროფესორი, რომელმაც სთქვა სიმართლე შოვინისტ პროფესორებზე“. წერილში გამოხატულია საბჭოთა ხელისუფლების მხარდაჭერა ბოლშევიკური იდეოლოგიის სამსახურში მყოფი მეცნიერისა და აშკარა ომის გამოცხადება ეროვნული მეცნიერების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ. ასევე ცხადია, რომ საბჭოთა იდეოლოგია არჩევანს არ უტოვებს განსაკუთრებული ნიჭით გამორჩეულ პიროვნებებს, რომლებიც, ნებით თუ უნებურად, სახელისუფლებო მანქანის ნაწილად არიან ქცეული: ნ. მარის – „საბჭოთა მეცნიერის“ – ქებით, რომ „სამოქალაქო ომის მძიმე წლებში... არ გაქცეულა საზღვარ-გარეთ“, ირიბად გალანძღული არიან ემიგრაციაში მოღვაწე ეროვნული ძალები. წერილი სრულდება მუქარით: ავტორი მიმართავს საქართველოს სახალხო განათლების კომისარიატს, „დაენახვებინა პროფესორებისათვის“, რომ საქართველოში არა – მათი, არამედ „რევოლიუციონურ მუშათა“ დიქტატურაა (ჩვენი 1924).

გამოწვევა ქართული მეცნიერების ინტერესების დაცვისათვის მიიღო ივ. ჯავახიშვილმა; მან ტფილისის უნივერსიტეტის გამგეობის სახელით საპასუხო წერილი მოამზადა (სუიცა, ფონდი №471) და ბოლშევიკური სისხლიანი აგრესიის პერიოდში ამხილა როგორც ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებებისადმი მტრულად განწყობილი მეცნიერი – ნ. მარი, ისე მისი პოლიტიკური მხარდამჭერი ხელისუფლება, რომელმაც მომდევნო წლებში კიდევ უფრო გაამძაფრა ბრძოლა ქართული უნივერსიტეტისა და, ზოგადად, ეროვნულად განწყობილი პროფესურის წინააღმდეგ (ფუტკარაძე... 2011: 160-161): აღნიშნული პოლიტიკური ბრძოლის პრაქტიკული შედეგი იყო ივ. ჯავახიშვილის რექტორობიდან

გადაყენება (1926 წ.), მოგვიანებით (1930 წ.) თბილისის უნივერსიტეტის დაშლა რამდენიმე უმაღლეს სასწავლებლად მისი საბოლოო გაუქმების მიზნით (ვაჩნაძე... 2004: 7) და სხვ.

დასკვნა: 1924 წლის აჯანყების მზადების პერიოდში ქართველოლოგიური კვლევების განვითარებაზე უარყოფითი გავლენა იქონია საბჭოთა ხელისუფლების ძალადობრივმა რეჟიმმა; დაკარგული დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ქვეყნის შიგნით თუ ემიგრაციაში მყოფ ეროვნულ ძალთა გაერთიანება-გააქტიურების საპირისპიროდ, გაძლიერდა რუსული პოლიტიკის მსახურთა თავდასხმები მოწინავე ქართველ ინტელიგენციაზე. ეროვნულ და ანტიეროვნულ ძალთა დაპირისპირება მწვავე ხასიათს იღებს ინტელექტუალურ ველში:

1. ხელისუფლების პოზიციის საპირისპიროდ, ვლინდება მოწინავე ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენელთა ერთსულოვნება დამოუკიდებელი, პოლიტიკური გავლენებისგან თავისუფალი ქართველოლოგიური კვლევის განვითარებაში – ორიენტირება ისეთ აქტუალურ საკითხებზე, როგორიცაა:

- ქართულ სიძველეთა შესწავლის ფართო საერთაშორისო სამეცნიერო ველში გატანა;

- უცხოელ / ამერიკელ / მეცნიერთა დაინტერესება-მოზიდვა არქეოლოგიური გათხრების ჩასატარებლად ისტორიული მნიშვნელობის მქონე ადგილებში (მცხეთასა და ნაქალაქევში);

- ზრუნვა ქართული უნივერსიტეტის გაძლიერებისათვის – ეროვნულად განწყობილ პროფესორთა შემოკრებისათვის ქართულ უნივერსიტეტში.

2. ქართული მეცნიერების წინააღმდეგ საბჭოთა ხელისუფლების დასაყრდენია მეცნიერებათა აკადემია, კერძოდ, მისი ავტორიტეტული წარმომადგენელი, წარმოშობით ქართველი მეცნიერი ნ. მარი, რომლის საპროტესტო გამოსვლის შედეგად ჩაიშალა ამერიკელ არქეოლოგთა ექსპედიცია მცხეთასა და ნაქალაქევში.

3. მეცნიერებათა აკადემიისა და საბჭოთა ხელისუფლების ინტერესთა სრულ თანხვედრას მოწმობს 1924 წლის პრესაში „ჩვენის“ ფსევდონიმით გამოქვეყნებული სტატია, რომელშიც აისახა საბჭოთა ხელისუფლების პოზიციის რამდენიმე ასპექტი, კერძოდ:

- აშკარა ომის გამოცხადება ეროვნული მეცნიერების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ;

- მხარდაჭერა ბოლშევიკური იდეოლოგიის სამსახურში მყოფი მეცნიერისა;

- საბჭოთა იდეოლოგია არჩევანს არ უტოვებს განსაკუთრებული ნიჭით გამორჩეულ პიროვნებებს, რომლებიც, ნებით თუ უნებურად, სახელისუფლებო მანქანის ნაწილად არიან ქცეული.

4. უნივერსიტეტის პროფესორები იღებენ გამოწვევას ქართული მეცნიერებისათვის ბრძოლაში; ივ. ჯავახიშვილმა ტფილისის უნივერსიტეტის გამგეობის სახელით მომზადებულ საპასუხო წერილში ამხილა როგორც ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებებისადმი

მტრულად განწყობილი მეცნიერი – ნ. მარი, ისე მისი პოლიტიკური მხარდამჭერი ხელისუფლება, რომელმაც მომდევნო წლებში უფრო გაამძაფრა ბრძოლა ქართული უნივერსიტეტისა და ეროვნულად განწყობილი პროფესურის წინააღმდეგ.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

ვაჩნაძე... 2004: ვაჩნაძე მ., გურული ვ., ივანე ჯავახიშვილი ტირანიის სამსჯავროს წინაშე. თბილისი, 2004.

ფუტკარაძე... 2011: ფუტკარაძე ტ., ვაშაკიძე ი.. ქართველოლოგიის ორგვარი დაგეგმვა 1917-1935 წლებში. თბილისი, 2011.

ჩვენნი 1924: პროფესორი, რომელმაც სთქვა სიმართლე შოვინისტ პროფესორებზე. გაზეთი „კომუნისტი“, თბილისი, 1924, 2 ივლისი.

ჯიქია 2012: ჯიქია ლ., 1924 წლის აჯანყება დასავლეთ საქართველოში. სადოქტორო ნაშრომი ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად. თბილისი, 2012.

ნიკო მარისა და ივანე ჯავახიშვილის მიმოწერა. თბილისი, 1996.

საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ივ. ჯავახიშვილის ფონდი: №588, №1589, №2988.

სუიგა: საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფონდი №471, აღ. 1, საქმე 136, ფურც. 13-27.

პროფ. ტარიელ ფუტკარაძის სოციალური ქსელის წერილები და ჩანაწერები (2013-2020 წწ.).